

Andelka Aničić

Dezmon Dinan
Menjanje Evrope – Istorija Evropske unije
(Beograd, Službeni glasnik, 2010)

Knjiga *Menjanje Evrope – Istorija Evropske unije*, autora Dezmona Dinana, predstavlja značajan doprinos postojećoj literaturi o Evropskoj uniji (EU). Knjiga je obuhvatna i temeljna istorija koja je istovremeno koristan uvod za „početnike“, ali i vrsno štivo za poznavaoce Evropske unije. Dinanova knjiga je značajna i za Srbiju (kao kandidata za pristupanje EU) jer podseća na poreklo i način nastanka Evropske unije i samim tim daje okvir i uputstvo, odnosno vodič za pristupanje EU.

EU je nesumnjivo u periodu nestabilnosti, jer je izložena izazovima globalizacije, evropeizacije (rastuće preplitanje nacionalnih i evropskih politika) kao i evroskepticizmu. Pa ipak, EU i dalje ostaje prilagodljiva i izdržljiva. Talasi proširenja mogli bi da izmene izgled EU, ali je pristupanje velikog broja različitih država tek poslednja faza u procesu koji je započeo pre više od jedne decenije. Zato je sigurna lekcija da će evropska integracija i dalje napredovati i da će Unija opstati, u nekom obliku, bez obzira na izazove koji stoje pred njom. Današnja EU ima veću političku ulogu, glomazni aparat za kreiranje politika, i 27 zemalja članica što je oko četiri puta više nacionalnih vlada od broja zemalja osnivača. Posledica toga jeste sve teže upravljanje EU.

Menjanje Evrope posebno se bavi institucionalnim razvojem i razvojem politika, najpre Evropske zajednice, a kasnije i Evropske unije, u kontekstu promenljive ekonomske i političke situacije. Knjiga

je zasnovana na originalnim zapisima o osnivanju Evropske zajednice i radovima u različitim disciplinama, a autor je nastojao da objasni i opiše razvoj evropske integracije što je moguće sveobuhvatnije.

Priča o evropskoj integraciji je vredna ne samo zato što je interesantna sama po sebi, već i zato što je značajna. Iako je nastala kao jedan od brojnih evropskih projekata, ekonomska integracija je vrlo brzo zasenila sve druge i zauzela centralno mesto. Kao rezultat, autor ističe da je EU regionalna integraciona organizacija koja ne liči ni na jednu drugu organizaciju, sa ekonomskim i političkim autoritetom ranije neviđenim. Razumeti EU je suština za razumevanje današnje Evrope, a razumeti istoriju EU je od suštinskog značaja da bi se razumela EU.

Izazova na evropskom putu posle 1945.godine bilo je mnogo. Bilo je trenutaka plime i oseke, vremena u kojima je bilo teško ići napred, bilo je i neuspeha, ali je EU danas, kako Dinan kaže, prilagodljiva i izdržljiva. Odlučnost i politička volja da se istraje u ostvarenju mirovnog političkog projekta zasnovanog na zajedničkim ekonomskim interesima, pretočenim u zajedničke institucije koje predstavljaju okvir za rešavanje izazova, uvek su imali preimućstvo. Pad Berlinskog zida (1989) otvorio je mogućnost ujedinjenja Evrope, i ulazak u EU onih zemalja koje su ostale iza „gvozdene zavese“. Velikim proširenjem iz 2004. i 2007. EU pristupa 12 novih zemalja centralne i istočne Evrope. Sledeće proširenje odnosi se na našu zemlju i regiju koja se naziva Zapadni Balkan. Turska je zemlja kandidat za ulazak u EU, Island je takođe izrazio želju da pristupi EU.

Uprkos mnogim propustima EU, niz događaja je ukazalo da su zagovornici Evropske unije ubedljivo pobedili u raspravi o budućnosti Evrope. Ne samo da nijedna članica nije ozbiljno razmišljala da napusti Uniju, nego su se države utrkivale da pristupe Uniji.

Iako ideje koje su vodile do osnivanja Evropske unije potiču iz XIX veka, kraj II svetskog rata je početak priče o savremenoj evropskoj integraciji, pa time i početak ove knjige. Tako u 1. poglavlju autor prati vreme neposredno nakon II svetskog rata. Ovo poglavlje se bavi ranim godinama evropske integracije u kontekstu hladnog rata koji počinje u

to doba, i pokazuje da su SAD podržale evropsku integraciju kako bi pojačale regionalnu bezbednost i ubrzale ekonomski oporavak. U 2. poglavlju istražuje se nastanak tri Zajednice pedesetih godina XX veka (Evropska zajednica za uglj i čelik, Evropska odbrambena zajednica i Evropska politička zajednica, Evropska ekonomska zajednica i Evropska zajednica za atomsku energiju), kao i neuspeh predložene odbrambene zajednice. Ovo poglavlje pokazuje kako su zvaničnici i političari nastojali da prevaziđu prošlost, ostvare bolji odnos između Nemačke i njenih suseda, i kroz dublju integraciju poboljšaju ekonomske mogućnosti za Evropu. Treće poglavlje se odnosi na osnivanje Evropske zajednice - EZ (*European Community*, EC), uključujući i konstitutivnu bitku za EZ koju je vodio De Gaul. Rezultat je bio mešoviti. Do kraja šezdesetih godina carinska unija i zajednička poljoprivredna politika su bile ustanovljene, iako se države članice još uvek nisu dogovorile oko stalnog mehanizma finansiranja koji bi pokrio poljoprivredne troškove. U 4. poglavlju procenjuje se preokret sreće Evropske zajednice tokom ekonomske krize sredinom sedamdesetih godina. Ovo poglavlje se bavi manama evropske integracije tokom očigledno nepovoljnog perioda. Preokupirane unutrašnjim problemima, države članice su uglavnom bile okrenute same sebi. Pa ipak, postojao je naredak u regionalnoj politici, socijalnoj politici i politici zaštite životne sredine. 5. poglavlje objašnjava postupni oporavak EZ krajem sedamdesetih i početkom osamdesetih godina, zahvaljujući povoljnim unutrašnjim i spoljašnjim okolnostima. Ovo poglavlje pokazuje da je stvarni uspeh Evropske zajednice na početku osamdesetih bio u tome što je postavio osnove za ubrzanje integracije do koje je došlo kasnije tokom iste decenije. Odgovarajući na izazove obnovljene recesije, umanjena globalne konkurentnosti (posebno u sektoru visoke tehnologije) i povećanja tenzije Istok-Zapad, nacionalni lideri su sve više gledali prema Evropskoj zajednici kao rešenju svojih problema. U 6. poglavlju raspravlja se o ubrzanju procesa evropske integracije krajem osamdesetih godina, sa akcentom na Jedinstveni evropski akt i program jedinstvenog tržišta. Poglavlje 7. opisuje uspehe Evropske unije na početku devedesetih godina, uz pomirenje evropskih

zvaničnika i političara sa činjenicom da je moguće kreiranje EMU (Evropske monetarne unije). Poglavlje 8. daje pregled izazova sa kojima se suočava „nova“ Evropska unija (izazov proširenja, institucionalni i politički izazovi, izazovi zajedničkih politika). Jedan od najbitnijih izazova EU – izazov proširenja na Istok, imao je važnu bezbednosnu dimenziju, jer su i EU i države centralne i istočne Evrope posmatrale proširenje kao sredstvo za jačanje evropske bezbednosti. Drugi veliki izazov sa kojim se suočila EU bila je implementacija ekonomske i monetarne unije (EMU). 9. poglavlje, zaključak, vraća nas na ključne tačke prethodnih poglavlja, naglašavajući suštinu evropske ideje koja opstaje i nakon svakog novog izuma i širenja, kako bi održala originalnu viziju.